Oświadczenie złożone
przez senator Ewę Monikę Kaliszuk
na 66. posiedzeniu Senatu
w dniu 13 października 2026 r.

Oświadczenie skierowane do minister kultury i dziedzictwa narodowego Marty Cienkowskiej

Szanowna Pani Minister!

Zwracam się o podjęcie działań zmierzających do przeanalizowania i odpowiedniego uregulowania zasad tworzenia niepublicznych szkół artystycznych oraz nadawania im uprawnień szkół publicznych, a także o dokonanie oceny skuteczności obowiązujących mechanizmów nadzoru nad jakością prowadzonego kształcenia i wydatkowaniem środków publicznych.

Przedstawiony problem ma charakter systemowy i dotyczy odpowiedzialności państwa za rozwój szkolnictwa artystycznego, zapewnienie wysokiego poziomu edukacji, racjonalne kształtowanie sieci placówek oraz gospodarne wykorzystywanie środków budżetowych.

Obowiązujące przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe przewidują odmienne rozwiązania w zakresie tworzenia publicznych i niepublicznych szkół artystycznych. W odniesieniu do szkół publicznych zakładanych przez osoby prawne i fizyczne inne niż jednostki samorządu terytorialnego art. 88 ust. 6 prawa oświatowego przewiduje upoważnienie do określenia szczegółowych zasad i warunków udzielania zezwoleń, tak aby tworzenie takich szkół sprzyjało poprawie warunków kształcenia oraz korzystnie uzupełniało istniejącą sieć szkół publicznych. Odmiennie ukształtowany został tryb tworzenia niepublicznych szkół artystycznych, oparty na wpisie do ewidencji zgodnie z art. 168 prawa oświatowego. Obowiązujące przepisy, w szczególności art. 168 ust. 12, nie przewidują analogicznej przesłanki pozwalającej ocenić, czy powstanie kolejnej placówki będzie stanowiło korzystne uzupełnienie istniejącej sieci szkół artystycznych i odpowiadało rzeczywistym potrzebom edukacyjnym.

Powstaje zatem pytanie, czy obecny model prawny zapewnia wystarczające instrumenty racjonalnego planowania rozwoju szkolnictwa artystycznego, szczególnie w sytuacji, gdy działalność nowo tworzonych placówek wiąże się z finansowaniem ze środków publicznych. W konsekwencji możliwe jest powstawanie kolejnych szkół o podobnym profilu w miejscowościach i regionach, w których funkcjonują już placówki dysponujące odpowiednią infrastrukturą i wykwalifikowaną kadrą pedagogiczną. Może to prowadzić do rozproszenia uczniów, nauczycieli oraz środków publicznych, bez proporcjonalnego zwiększenia dostępności lub jakości kształcenia.

Nie oznacza to, że tworzenie nowych szkół niepublicznych jest samo w sobie zjawiskiem niepożądanym. Wartościowe inicjatywy edukacyjne mogą wzbogacać ofertę szkolnictwa artystycznego i zwiększać dostęp do edukacji. Rozwój tego sektora powinien jednak następować z uwzględnieniem rzeczywistych potrzeb uczniów, jakości kształcenia, potencjału istniejących placówek oraz skutków dla całego systemu.

Szczególnego podkreślenia wymaga kwestia jakości kształcenia artystycznego. Szkolnictwo artystyczne ma specyficzny charakter. Zapewnienie właściwego poziomu nauczania wymaga nie tylko spełnienia wymagań formalnych, lecz także dostępności wysoko wykwalifikowanej kadry pedagogicznej, odpowiednich warunków lokalowych, specjalistycznego wyposażenia oraz ciągłości procesu dydaktycznego. Z tego względu istotne znaczenie ma skuteczne monitorowanie rzeczywistego uczestnictwa uczniów w zajęciach, kontynuowania przez nich nauki w kolejnych latach, kwalifikacji nauczycieli faktycznie prowadzących zajęcia oraz osiąganych efektów edukacyjnych. Należy również zapewnić możliwość weryfikacji, czy warunki deklarowane na etapie tworzenia szkoły, w szczególności dotyczące kadry pedagogicznej i organizacji nauczania, są rzeczywiście utrzymywane po rozpoczęciu jej działalności. Samo zwiększanie liczby szkół i przyjmowanych uczniów nie może być utożsamiane z poprawą dostępności i jakości edukacji artystycznej.

Drugim zasadniczym zagadnieniem jest odpowiedzialność za finanse publiczne. Niepubliczne szkoły artystyczne w przypadkach określonych ustawą korzystają z dotacji finansowanych ze środków publicznych. Dlatego konieczne jest zapewnienie takich mechanizmów prawnych i kontrolnych, które umożliwiają weryfikację prawidłowości wykorzystania dotacji, a także ocenę efektywności realizowanych dzięki nim zadań edukacyjnych. Szczególnej analizy wymaga sposób rozliczania wydatków ponoszonych na rzecz podmiotów powiązanych organizacyjnie, osobowo lub kapitałowo z organami prowadzącymi szkoły, w tym wydatków dotyczących najmu pomieszczeń, usług edukacyjnych oraz zajęć dodatkowych. Sam fakt występowania takich powiązań nie oznacza naruszenia prawa. Konieczne jest jednak ustalenie, czy obowiązujące przepisy

i uprawnienia kontrolne pozwalają skutecznie weryfikować rzeczywisty charakter świadczonych usług, zasadność ponoszonych kosztów oraz zgodność wydatków z celami dotacji.

Należy również zbadać, czy obecny system finansowania i kontroli w wystarczającym stopniu uwzględnia rzeczywiste uczestnictwo uczniów w zajęciach, realizację obowiązkowego programu nauczania oraz ciągłość kształcenia, a także czy umożliwia skuteczne przeciwdziałanie sytuacjom, w których finansowanie publiczne nie znajduje odpowiedniego odzwierciedlenia w faktycznie realizowanym procesie edukacyjnym.

Odrębnej oceny wymaga działalność podmiotów prowadzących wiele niepublicznych szkół artystycznych w różnych miejscowościach i regionach kraju. Taki model organizacyjny jest prawnie dopuszczalny i nie może być sam w sobie oceniany negatywnie. Jego rozwój powinien jednak podlegać analizie uwzględniającej dostępność wykwalifikowanych nauczycieli, jakość nauczania, trwałość oferty edukacyjnej, wpływ na istniejącą sieć szkół oraz skalę finansowania publicznego.

W świetle powyższych okoliczności zasadne jest rozważenie zmian legislacyjnych, obejmujących w szczególności art. 168 ust. 12 oraz art. 176 ustawy – Prawo oświatowe, z uwzględnieniem odmiennych zasad uzyskiwania uprawnień publicznej szkoły artystycznej przez poszczególne typy szkół niepublicznych.

Celem tych zmian powinno być stworzenie przejrzystego i proporcjonalnego mechanizmu oceny rzeczywistych potrzeb edukacyjnych, jakości planowanego kształcenia oraz wpływu nowej placówki na istniejącą sieć szkół artystycznych w danym regionie lub w kraju. W szczególności należy przeanalizować możliwość wprowadzenia obiektywnych przesłanek pozwalających ocenić, czy utworzenie nowej niepublicznej szkoły artystycznej będzie sprzyjało poprawie warunków kształcenia oraz stanowiło korzystne uzupełnienie istniejącej sieci szkół. Odrębnego rozważenia wymaga również uwzględnienie takich przesłanek przy nadawaniu uprawnień publicznej szkoły artystycznej, przy czym analiza legislacyjna powinna obejmować cały art. 176 prawa oświatowego, w tym jego ust. 1 i ust. 4, z uwagi na zróżnicowane zasady uzyskiwania tych uprawnień.

Podkreślam jednocześnie, że ewentualne rozwiązania muszą pozostawać zgodne z art. 70 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, gwarantującym wolność zakładania szkół niepublicznych. Nie powinny prowadzić do automatycznej odmowy utworzenia nowej placówki wyłącznie dlatego, że w danej miejscowości funkcjonuje już szkoła o podobnym profilu. Ocena powinna uwzględniać rzeczywistą dostępność i jakość kształcenia, potrzeby uczniów, specyfikę danego typu szkoły, warunki organizacyjne oraz skutki dla finansów publicznych. Powinna również opierać się na jasno określonych kryteriach, umożliwiać zainteresowanym podmiotom przedstawienie argumentów i podlegać odpowiedniej kontroli administracyjnej oraz sądowej.

Z uwagi na szczególny charakter szkolnictwa artystycznego uważam za konieczne, aby Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego podjęło inicjatywę w tej sprawie we współpracy ż Ministerstwem Edukacji Narodowej i przy wykorzystaniu wiedzy oraz doświadczenia Centrum Edukacji Artystycznej.

W związku z powyższym zwracam się do Pani Minister o udzielenie odpowiedzi na następujące pytania.

1. Czy Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego dostrzega potrzebę wprowadzenia merytorycznych przesłanek oceny zasadności tworzenia nowych niepublicznych szkół artystycznych, w szczególności pod kątem korzystnego uzupełniania istniejącej sieci szkół oraz zapewnienia odpowiedniej jakości kształcenia?

2. Czy ministerstwo podejmie we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej prace nad zmianą art. 168 ust. 12 oraz art. 176 prawa oświatowego, z uwzględnieniem zróżnicowanych zasad uzyskiwania uprawnień publicznej szkoły artystycznej? Jeżeli tak, to jakie rozwiązania legislacyjne są rozważane i który resort będzie odpowiedzialny za prowadzenie tych prac?

3. Czy ministerstwo dysponuje analizami dotyczącymi wpływu rozwoju niepublicznych szkół artystycznych na istniejącą sieć placówek, dostępności wykwalifikowanej kadry, poziomu kształcenia oraz możliwości finansowych państwa? Jeżeli tak, to proszę o przedstawienie ich najważniejszych ustaleń.

4. Jak w ostatnich 10 latach zmieniała się liczba niepublicznych szkół artystycznych, liczba uczniów oraz wysokość przekazywanych im dotacji? Proszę o przedstawienie danych w podziale na typy szkół i województwa.

5. Jakie instrumenty nadzoru pozwalają obecnie weryfikować rzeczywistą frekwencję uczniów, kontynuowanie nauki, kwalifikacje kadry pedagogicznej oraz realizację programu nauczania w niepublicznych szkołach artystycznych? Czy ministerstwo uznaje te instrumenty za wystarczające?

6. Czy obowiązujące mechanizmy kontroli wykorzystania dotacji pozwalają skutecznie badać wydatki ponoszone na rzecz podmiotów powiązanych z organami prowadzącymi szkoły, w szczególności w zakresie najmu nieruchomości, usług edukacyjnych i zajęć dodatkowych? Czy ministerstwo dostrzega potrzebę wzmocnienia tych mechanizmów?

7. Czy ministerstwo analizowało funkcjonowanie podmiotów prowadzących wiele niepublicznych szkół artystycznych, w szczególności w kontekście jakości kształcenia, dostępności kadry pedagogicznej, trwałości oferty edukacyjnej i skali wydatków publicznych?

8. Czy ministerstwo zamierza przygotować kompleksową analizę potrzeb i rozwoju sieci szkół artystycznych z udziałem Centrum Edukacji Artystycznej, która mogłaby stanowić podstawę do opracowania proporcjonalnych i przejrzystych rozwiązań legislacyjnych?

9. Jakie konkretne działania i w jakim terminie zamierza podjąć Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w przedstawionej sprawie? W przypadku nieplanowania zmian legislacyjnych proszę o szczegółowe uzasadnienie takiego stanowiska.

Podkreślam, że istotą przedstawionych postulatów nie jest ograniczenie działalności niepublicznych szkół artystycznych ani kwestionowanie ich roli w systemie edukacji. Ich celem jest zapewnienie, aby rozwój szkolnictwa artystycznego odbywał się w sposób przemyślany, odpowiadał rzeczywistym potrzebom edukacyjnym, gwarantował odpowiednią jakość nauczania i pozostawał zgodny z zasadami gospodarnego wydatkowania środków publicznych. Państwo nie powinno ograniczać swojej odpowiedzialności wyłącznie do formalnej rejestracji kolejnych placówek i przekazywania im dotacji. Powinno również dysponować skutecznymi instrumentami zapewniającymi jakość kształcenia, przejrzystość finansowania oraz racjonalny rozwój całej sieci szkolnictwa artystycznego.

Oczekuję przedstawienia jednoznacznego stanowiska ministerstwa oraz wskazania konkretnych działań legislacyjnych, organizacyjnych i kontrolnych, które mogą zostać podjęte w tym zakresie.

Ewa Monika Kaliszuk
senator RP